

**О. М. Русько (1906–1964):
штрихи біографії й педагогічної творчості
Біобібліографічний список**

Зміст	С.
Джерела інформації про життя та діяльність О. М. Руська	1
Праці О. М. Руська	5
<i>Методика викладання хімії в середніх і вищих закладах освіти</i>	5
<i>Підручники і навчальні посібники для середньої школи</i>	5
<i>Підручники і навчальні посібники для вищої школи</i>	5
<i>Питання організації виробничого навчання в школі</i>	6
<i>Підготовка педагогічних кадрів</i>	7
<i>Проблеми розвитку педагогічної науки</i>	7

Джерела інформації про життя та діяльність О. М. Руська

1. [Бердута, М. З. Харківський університет у 1941–1950-ті роки](#) / Бердута М. З., Іванов С. Ю. // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1087 : Серія «Історія», вип. 47. – С. 275–286. – Про О. М. Руська: с. 277, 282.

2. **Березівська, Л. Д.** Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті : монографія / Л. Д. Березівська ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ : [Богданова А. М.], 2008. – 405 с. – Про О. М. Руська: с. 232, 246, 252, 258, 259, 371.

3. [Бондаренко, В. Науково-педагогічна діяльність В. Сухомлинського в Києві](#) : (за матеріалами виставки «Київ Сухомлинського» у Пед. музеї України) / Вікторія Бондаренко // Василь Сухомлинський – від пізнання дитини до створення освітньо-виховної системи : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (22–24 листоп. 2018 р., м. Миколаїв) / Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2018. – С. 24–27.

Підкреслено факт дружніх стосунків В. О. Сухомлинського з О. М. Руськом.

4. [Власенко, С. І. Документи ЦДАГО України з історії Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка періоду Другої світової війни](#) / С. І. Власенко // Архіви України. – 2014. – № 6. – С. 92–102.

Подано повний огляд документів з історії Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка періоду Другої світової війни, що зберігаються в Центральному державному архіві громадських об'єднань України, зокрема, пов'язаних з ім'ям О. М. Руська, який у той час був ректором університету.

5. **Гончаренко, С.** Русько Олексій Микитович / Семен Гончаренко // [Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ, 1997.](#) – С. 293.

Те саме // Український педагогічний енциклопедичний словник / Семен Гончаренко. – Вид. 2-ге, допов. й випр. – Рівне, 2011. – С. 409.

6. [Граб, М. Діяльність Київського університету у роки Другої світової війни](#) / М. Граб // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Математика. Механіка. – 2011. – Вип. 25. – С. 56–58. – Бібліогр. в кінці ст.

Проаналізовано архівні документи Київського національного університету імені Тараса Шевченка 1941–1943 років, розглянуто діяльність університету під час евакуації до м. Кзил-Орда Казахської РСР. Ректором університету тоді був О. М. Русько.

7. [Дічек, Н. П. Джерело освітньої думки: до 90-річчя Інституту педагогіки НАПН України : \(ретроспект. нарис\)](#) / Дічек Наталія Петрівна // Укр. іст. журн. – 2016. – № 3. – С. 7–30. – Бібліогр.: 42 назви. – Про О. М. Руська: с. 18–19.

8. **Дічек, Н. П.** Русько Олексій Микитович / Н. П. Дічек // Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ, 2008. – С. 793.

9. **Дічек, Н. П.** Русько Олексій Микитович (1906–1964) / [Н. П. Дічек] // Українська педагогіка в персоналіях : у 2 кн. : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ, 2005. – Кн. 2 : XX століття. – С. 349–355.

10. [Донік, О. М. Формування змісту шкільного курсу хімії в освітній системі України](#) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.02 «Теорія та методика навчання (хімія)» / Донік Олена Миколаївна ; Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 20 с. – Про О. М. Руська: с. 5, 13, 16.

11. [Журавский, Ю. И. Харьковский университет в годы Великой Отечественной войны](#) / Ю. И. Журавский, Б. П. Зайцев, Б. К. Мигаль. – Харьков : Выща шк., Изд-во при ХГУ, 1989. – 152 с. – Об А. Н. Русько: с. 71, 76, 85, 98, 99.

12. [Зубко, Н. Н. Підручник з хімії для загальноосвітніх навчальних закладів в Україні \(1921–2014\): історико-книгознавчий аспект](#) : дис. ... канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Зубко Надія Несторівна ; Укр. акад. друкарства. – Київ, 2016. – 299 с. – Про підруч. з хімії для 7–8 кл. О. М. Руська (у співавт., 1960–1961): с. 97–99.

13. [Історія Київського університету](#) / [відп. ред. О. З. Жмудський]. – Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – 627 с. – Про О. М. Руська: с. 348, 358, 368–369, 376.

14. [Назаренко, О. В. Науково-педагогічна спадщина вчених Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова \(20–50-ті роки XX століття\)](#) : дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Назаренко Олена Василівна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 233 с. – Про А. Н. Руська: с. 173–175.

15. **Попов, В. М.** Русько Олексій Микитович / В. М. Попов // [Українська радянська енциклопедія : \[у 12 т.\] – Вид. 2-ге. – Київ, 1983. – Т. 9.](#) – С. 526.

16. **Ректори Київського університету, 1834–2006** / авт.: В. В. Скопенко [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Либідь, 2006. – 335 с. – *Із змісту:* Русько Олексій Микитович. – С. 216–218.

17. **Ректори Харківського університету (1805–2014)** : біобібліогр. довід. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; [редкол.: В. С. Бакіров (голов. ред.) та ін. ; уклад.: В. Д. Прокопова та ін.]. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 191 с. – *Із змісту*: Русько Олексій Микитович. – С. 133–135.
18. **Русько, Алексей Никитич** // [Педагогическая энциклопедия : \[в 4 т.\] / гл. ред.: И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. – М., 1966. – Т. 3. – Стб. 757–758.](#)
19. **Алексей Никитич Русько (1906–1964)** : [биограф. справка] // [Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; \[сост. Н. П. Калениченко\]. – М., 1988. – С. 478.](#)
20. **Русько Олексій** // [Енциклопедія українознавства : словникова частина / Наук. т-во ім. Шевченка ; голов. ред. Володимир Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1973. – Т. 7. – С. 2659.](#)
21. **Русько Олексій Микитович** // Українська радянська енциклопедія : [у 18 т.]. – Київ, 1963. – Т. 12. – С. 451.
22. **Русько Олексій Микитович** // [Український радянський енциклопедичний словник : в 3 т. – Київ, 1968. – Т. 3. – С. 192.](#)
- Те саме** // Там само. – Вид. 2-ге. – Київ, 1987. – Т. 3. – С. 144.
23. **Сліпушко, О. Повернення Кобзаря : [про присвоєння імені Тараса Шевченка Київ. ун-ту за ректорства О. М. Руська]** / Оксана Сліпушко // Дзеркало тижня. – 2019. – 2–6 берез. (№ 8). – С. 15.
24. **Сліпушко, О. Олексій Русько – ректор Київського університету на зламі епох** / Оксана Сліпушко // Дзеркало тижня. – 2019. – 12–18 жовт. (№ 38). – С. 15.
25. **Украинские вузы на казахской земле** [Електронний ресурс] // Кызылординские вести. – Текстовые данные. – 2011. – 7 мая. – Режим доступа: https://kv.ucoz.kz/news/ukrainskie_vuzy_na_kazakhskoj_zemle/2011-05-07-7406 (дата обращения: 06.04.2021). – Загл. с экрана.
26. **УНДШ на сторінках педагогічних журналів, 1926–1976 рр.** [Електронний ресурс] / НАПН України, Пед. музей України ; [уклад.: В. О. Гайдей, О. П. Міхно ; наук. консультант О. В. Сухомлинська]. – Текст дані. – Київ : ПМУ, 2016. – 355 с. – (Педагогічні републікації ; вип. 3). – Режим доступу: <http://pmu.in.ua/download/14619/> (дата звернення: 10.04.2021). – Назва з екрана.
- Із змісту:*
- Об'єднана наукова сесія, присвячена 300-річчю воз'єднання України з Росією, [науково-дослідних інститутів педагогіки, психології і дефектології Міністерства освіти УРСР, 14–15 травня 1954 р., Київ] / В. Ю. Ніколаєнко, А. С. Винокур, Д. П. Моргун. – С. 184–189. – Про О. М. Руська: с. 184. – Джерело публ.: Рад. шк. 1954. № 8. С. 60–64.
- Об'єднана наукова сесія, [14–15 травня 1954 р., Київ : про роботу секції методики мови і літ.] / М. В. Сокирко. – С. 203–205. – Про О. М. Руська: с. 203. – Джерело публ.: Укр. мова в шк. 1954. № 4. С. 94–95.
- Ювілейна наукова сесія, [23–24 жовтня 1957 р., Київ : про розвиток рад. шк. в УРСР за 40 років – 1917–1957 рр.]. – С. 217–219. – Про О. М. Руська: с. 218. – Джерело публ.: Рад. шк. 1957. № 11. С. 96.

Науково-практична конференція [з питань методики викладання математики і креслення, жовтень 1958 р., Чернігів] / М. А. Мацько, В. М. Петров. – С. 227–229. – Про О. М. Руська: с. 228. – Джерело публ.: Рад. шк. 1958. № 12. С. 87–89.

Наукова конференція, присвячена 90-річчю з дня народження Н. К. Крупської, [березень 1959 р., Київ] / В. Смаль. – С. 230–232. – Про О. М. Руська: с. 230. – Джерело публ.: Рад. шк. 1959. № 5. С. 91–92.

Наукове засідання відділу методики [літератури НДІ педагогіки УРСР, 25–27 червня 1959 р., Київ : про місце методики літ. в пед. науці]. – С. 233–234. – Про О. М. Руська: с. 233. – Джерело публ.: Літ. в шк. 1959. № 5. С. 94–95.

Підсумки республіканської наукової сесії, [10–12 жовт. 1959 р., Київ : про обговорення питань розвитку пед. науки в УРСР та перспектив НДР на 1959–1965 рр.]. – С. 234–239. – Про О. М. Руська: с. 235. – Джерело публ.: Рад. шк. 1959. № 12. С. 86–88.

Республіканські педагогічні читання з питань трудового й виробничого навчання / Д. А. Сметанін. – С. 250–251. – Про О. М. Руська: с. 250. – Джерело публ.: Рад. шк. 1961. № 11. С. 91–93.

Наукова сесія, присвячена 40-річчю Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна / О. Кондратюк, Е. Марієнгоф. – С. 259–260. – Про О. М. Руська: с. 259. – Джерело публ.: Рад. шк. 1962. № 7. С. 95–96.

Семинар з питань школознавства, [вересень 1962 р., Київ]. – С. 260–262. – Про О. М. Руська: с. 260. – Джерело публ.: Рад. шк. 1962. № 11. С. 95–96.

Республіканська науково-практична конференція, [11–14 грудня 1964 р., Київ : присвяч. загальнопед. проблемам та методиці викладання мови й арифметики в початкових кл.]. – С. 264–267. – Про О. М. Руська: с. 267. – Джерело публ.: Укр. мова в шк. 1963. № 1. С. 95–97.

Науковий семінар з питань дидактичних основ зв'язку навчання з життям / В. Римаренко. – С. 267–268. – Про О. М. Руська: с. 267. – Джерело публ.: Рад. шк. 1963. № 4. С. 101–102.

Обговорення проблем програмованого навчання : [розшир. засід. відділів методики математики, фізики й хімії НДІ педагогіки УРСР, жовт. 1963 р., Київ] / О. Гавриленко. – С. 270–271. – Про О. М. Руська: с. 271. – Джерело публ.: Рад. шк. 1963. № 11. С. 111–112.

Республіканський семінар керівників шкіл передового педагогічного досвіду, [13–14 березня 1964 р., Харків] / Т. В. Шаповаленко. – С. 272–273. – Про О. М. Руська: с. 273. – Джерело публ.: Рад. шк. 1964. № 5. С. 104–105.

Науково-дослідному інституту педагогіки – 40 років : [ст. дир. НДІП УРСР В. Чепелева]. – С. 302–312. – Про О. М. Руська: с. 306, 309, 310. – Джерело публ.: Рад. шк. 1967. № 2. С. 9–15.

27. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років / [авт. кол.: В. В. Кравченко та ін. ; голов. ред. В. С. Бакіров]. – Харків : Фоліо, 2004. – 749, [1] с. – Про О. М. Руська: с. 422, 426.

28. Ярмаченко, М. Русько Олексій Микитович / М. Ярмаченко // Педагогічний словник / за ред. Ярмаченка М. Д. ; АПН України, Ін-т педагогіки. – Київ, 2001. – С. 407.

Методика викладання хімії в середніх і вищих закладах освіти

Підручники і навчальні посібники для середньої школи

1. **Збірник задач і вправ з хімії** : для 8-річ. шк. / О. І. Астахов, О. М. Русько, Г. М. Ніколаєва. – Київ : Рад. шк., 1961. – 84 с.
2. **Збірник задач і вправ з хімії** : для шкіл робітн. та сіл. молоді / О. І. Астахов, Г. М. Ніколаєва, О. М. Русько ; М-во освіти УРСР, НДІ педагогіки УРСР. – Київ : Рад. шк., 1963. – 124 с.
3. **Питання хімічної технології в курсі хімії середньої школи** : посіб. для вчителів / Н. О. Кучеренко, О. М. Русько. – Київ : Рад. шк., 1956. – 92 с.
4. **Сборник задач и упражнений по химии** : для 8-лет. шк. / А. И. Астахов, А. Н. Русько, Г. Н. Николаева. – Киев : Рад. шк., 1961. – 91 с.
5. **Химия** : учеб. для 7–8 кл. : пер. с 1-го укр. изд. / А. И. Астахов, С. Я. Раскин, А. Н. Русько. – Киев : Рад. шк., 1960. – 250 с.
То же : пер. с укр. изд. – Изд. 2-е. – Киев : Рад. шк., 1961. – 252 с.
6. **Хімія** : підруч. для 7–8 кл. / О. І. Астахов, С. Я. Раскін, О. М. Русько. – Київ : Рад. шк., 1960. – 235 с.
Те саме. – Вид. 2-ге. – Київ : Рад. шк., 1961. – 236 с.
7. **Vegytan** : tankönyv a 7–8. osztály számára / А. I. Asztahov, Sz. I. Raszkin, А. Ny. Ruszko ; [ford. Kristofori József]. – Київ ; Ужгород : Рад. шк., 1960. – 264 с. – Текст угор.
8. **Упоряд.:** **Книга для читання з хімії** : (посіб. для вчителя) / упоряд.: О. І. Астахов, О. М. Русько, С. Я. Раскін. – Київ : Рад. шк., 1959. – 338 с.

Підручники і навчальні посібники для вищої школи

9. **Будова атомів і молекул** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; М-во освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк. ; Львів : 15-та респ. друк., 1950. – 46 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).
10. **Видатні вітчизняні хіміки** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів та природн.-геогр. відділів учит. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; Упр. пед. вишів та пед. училищ М-ва освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк. ; Харків : Обл. полігр. ф-ка, 1950. – 79 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).
11. **Головні класи неорганічних сполук** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; Упр. пед. вишів та пед. училищ М-ва освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ ; Львів : Рад. шк., 1949. – 32 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).
12. **Загальна хімія** : підруч. для вчит. ін-тів / О. Астахов, О. Русько. – Київ : Рад. шк., 1951. – 452 с.

13. **Загальна хімія** : [підруч. для природн. ф-тів пед. ін-тів] / О. І. Астахов, О. М. Русько. – Київ : Рад. шк., 1958. – 532 с.

14. **Класи та типові реакції неорганічних сполук** : посіб. для студентів хім. ф-тів ун-тів, пед., політехн. та індустр. ін-тів УРСР / О. Астахов, О. Русько, Б. Неклеєвич ; за ред. О. І. Астахова. – Київ : Рад. шк., 1948. – 215 с.

15. **Комплексні сполуки** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; Упр. педвузів і педучилищ М-ва освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк. ; Львів : 14-та респ. друк., 1950. – 27 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).

16. **Лабораторні роботи та практичні вправи з загальної і неорганічної хімії** : посіб. для вузів / О. Астахов, В. Городинський, Б. Неклієвич, О. Русько ; ред. В. Ізбеков. – Київ ; Львів : Рад. шк., 1947. – 271 с.

17. **Методичні вказівки до курсу «Загальна і неорганічна хімія»** / О. Астахов, О. Русько ; М-во освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк., 1952. – 128 с.

18. **Періодичний закон Д. І. Менделєєва** : (лекція для студентів-заочників пед. ін-тів) / О. Астахов, О. Русько. – Київ : Рад. шк., 1950. – 32 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).

19. **Практичні роботи та вправи з загальної хімії** : учбовий посіб. для вищ. учбових закл. УРСР / О. Астахов, В. Зотов, О. Русько ; за ред. Ю. К. Делімарського. – Київ : Рад. шк., 1954. – 264 с.

20. **Теорія електролітичної дисоціації. Хімія і електричний струм** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; М-во освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк. ; Львів : 15-та респ. друк., 1950. – 56 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).

21. **Теорія розчинів** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; Упр. педвишів і педучилищ М-ва освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк. ; Львів : 15-та респ. друк., 1950. – 36 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).

22. **Хімічні рівняння. Складання та методика добору коефіцієнтів** : лекція для студентів-заочників природн. ф-тів пед. ін-тів / О. Астахов, О. Русько ; М-во освіти УРСР, Наук.-метод. кабінет заоч. пед. освіти. – Київ : Рад. шк. ; Львів : 15-та респ. друк., 1950. – 32 с. – (Лекції для студентів-заочників педагогічних і учительських інститутів).

Питання організації виробничого навчання в школі

23. **В ногу з життям** : [про стан виробн. навчання в шк. України] / О. М. Русько ; Т-во для поширення політ. і наук. знань УРСР. – Київ : Рад. Україна, 1963. – 40 с. – (Серія 9 ; № 1).

24. **Виробниче навчання в школі** / О. М. Русько, М. Й. Розенберг ; за ред. О. Г. Сивця. – Київ : Рад. шк., 1963. – 168 с.

25. **Виробничому навчанню – міцну базу, чітку організацію** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1963. – № 8. – С. 74–79.

26. **О некоторых вопросах усовершенствования производственного обучения** / Алексей Никитич Русько ; [пер. с укр. В. И. Степанюка] // [Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; \[сост. Н. П. Калениченко\]. – М., 1988. – С. 479–483. – Печатається по изд.: Русько О. М. Про деякі питання удосконалення виробничого навчання // Удосконалення форм і методів виробничого навчання промислового профілю. Київ, 1963.](#)

Підготовка педагогічних кадрів

27. **Використання кіно в підготовці вчителів в педагогічних вузах** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1956. – № 11. – С. 15–20.

28. **За високу якість підготовки педагогічних кадрів** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1957. – № 8. – С. 44–57.

29. **Опыт подготовки учителей широкого профиля в Украинской ССР** / А. Н. Русько // Совет. педагогика. – 1958. – № 1. – С. 117–124.

30. **Профільна і політехнічна підготовка майбутніх учителів фізики і математики** / О. М. Русько, А. С. Бугай // Рад. шк. – 1957. – № 7. – С. 50–59.

Проблеми розвитку педагогічної науки

31. **Важливі проблеми школознавства** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1962. – № 11. – С. 9–14.

32. **Дальший розвиток педагогічної науки на Україні** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1962. – № 2. – С. 2–5.

33. **За дальше піднесення педагогічної науки в УРСР** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1959. – № 12. – С. 69–76.

34. **За дальший розвиток педагогічної науки на Україні** / О. М. Русько // Рад. шк. – 1958. – № 8. – С. 24–38.

35. **Початкова ланка комуністичного виховання** [Електронний ресурс] : [респ. пед. читання з питань комуніст. виховання дітей дошк. віку] / О. М. Русько // УНДІП на сторінках педагогічних журналів, 1926–1976 рр. / НАПН України, Пед. музей України. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 275–276. – Режим доступу: <http://pmu.in.ua/download/14619/> (дата звернення: 10.04.2021). – Назва з екрана. – Джерело публ.: Дошк. виховання. 1964. № 10. С. 5.

36. **Предмет сучасного школознавства** / О. М. Русько // Деякі питання школознавства / М-во освіти УРСР, НДІ педагогіки. – Київ, 1966. – С. 6–13.

37. **Січневий Пленум ЦК КПРС і завдання педагогічної науки** / О. М. Русько, В. І. Чепелєв // Рад. шк. – 1961. – № 6. – С. 45–51.